

Alberto Alesina (1957–2020)

Creatieve politiek econoom die vaak tegen gevestigde opvattingen in ging

Op 23 mei is Alberto Alesina tijdens een bergwandeling overleden. Hij was hoogleraar politieke economie aan de universiteit van Harvard en voor mij was hij een grote inspiratiebron. Hij heeft, met diverse coauteurs, vormgegeven aan het vakgebied politieke economie zoals we dat nu kennen. Ik heb hem een aantal keren mogen ontmoeten en wat mij altijd bij zal blijven, is zijn enorme gedrevenheid. Als hij een lezing gaf, met zijn zwaar Italiaanse accent, probeerde hij iedereen met veel enthousiasme en humor deelgenoot te maken van zijn inzichten.

Kenmerkend voor al zijn werk is een enorme creativiteit en een multidisciplinaire aanpak.

Alesina schuwde niet om grote vragen aan de orde te stellen en dikwijls gingen zijn inzichten in tegen gevestigde opvattingen. Terwijl in Europa bijvoorbeeld vaak de nadruk wordt gelegd op verschillen tussen landen of landengroepen (Noord versus Zuid), laten Alesina et al. (2017) zien dat de grootste verschillen op het gebied van voorkeur heterogeniteit en culturele diversiteit juist bestaan binnen, en niet tussen landen.

Het is onvoorstelbaar hoe omvangrijk en divers zijn werk is. Om slechts een paar onderwerpen te noemen waarover hij toonaangevend publiceerde: de invloed van verkiezingen en andere politieke factoren (zoals ideologie en polarisatie) op begrotingsbeleid; onafhankelijkheid van centrale banken; Europese integratie; optimale valuta-gebieden en politieke unies; herverdeling; structurele hervormingen; omvang van een land en efficiëntie van economisch beleid; etnische fractionalisatie; beloning van vrouwen.

Het werk van Alesina was altijd beleidsrelevant maar ook vaak controversieel. Zo deed hij in de jaren negentig onderzoek met Roberto Perotti naar de beste manier om te bezuinigen (Alesina en Perotti, 1995). De conclusie uit dit onderzoek was dat vermindering van overheidsuitgaven – met name van subsidies en consumptieve uitgaven – leidt tot een blijvende verbetering van de overheidsfinanciën, in tegenstelling tot het meestal tijdelijke effect dat verhoging van de belastingen heeft. Deze conclusie werd bevestigd in tal van vervolgstudies, voor een deel ook van zijn hand (Alesina en De Rugy, 2013).

De onderbouwing was echter controversieel. De studies beginnen met het vaststellen van een *fiscal adjustment*, doorgaans op basis van veranderingen in het cyclisch-gecorrigeerde begrotingssaldo dat een bepaalde drempelwaarde overschrijdt. Vervolgens wordt onderzocht hoe succesvolle en niet-succesvolle aanpassingen van elkaar verschillen. Een aanpassing is succesvol als deze leidt tot een blijvend lager niveau van de overheidsschuld en/of het begrotingstekort.

Het gebruik van een dergelijke *one-size-fits-all*-benadering betekent dat er geen rekening wordt gehouden met het feit dat het begrotingsproces in sommige landen tot een veel volatieler begrotingssaldo leidt dan dat in andere landen. Het gevolg is dat ernstige meetfouten kunnen ontstaan. Wiese et al. (2018) laten zien dat een methode die wel rekening houdt met verschillen in volatiliteit van begrotingsprocessen, leidt tot een heel andere wijze om fiscal adjustments te definiëren. Hun resultaten suggereren bovendien dat aanpassingsprogramma's wel degelijk succesvol kunnen zijn als ze gebaseerd zijn op belastingverhogingen.

Alesina deed ook onderzoek naar de gevolgen van overheidsbezuinigingen. Terwijl vaak wordt gedacht dat dergelijke bezuinigingen de kans op herverkiezing van politici sterk verkleinen, vinden Alesina et al. (2013) daar geen enkel bewijs voor. Ook hoeven bezuinigen geen negatieve invloed op economische groei te hebben, zoals men dikwijls meent: Alesina et al. (1998) laten juist zien dat consolidatieprogramma's kunnen leiden tot hogere groei. Dat geldt overigens niet voor aanpassingsprogramma's gebaseerd op belastingverhogingen, zelfs niet als deze gepaard gaan met een devaluatie van de munt.

In zijn recente boek met Carlo Favero en Francesco Giavazzi (Alesina et al., 2019) gaat Alesina uitgebreid in op deze thema's. Vlak voor zijn dood werd de auteurs de Hayek Book Prize van het Manhattan Institute toegekend – het boek zou voor alle beleidsmakers verplichte leesvoer moeten zijn.

Literatuur

- Alesina, A. en R. Perotti (1995) Fiscal expansions and adjustments in OECD countries. *Economic Policy*, 10(21), 205–248.
- Alesina, A. en V. de Rugy (2013) Austerity: the relative effects of tax increases versus spending cuts. Mercatus Center Working Paper, 7 maart. Te vinden op www.mercatus.org.
- Alesina, A., S. Ardagna en J. Galí (1998) Tales of fiscal adjustment. *Economic Policy*, 13(27), 489–585.
- Alesina, A., D. Carloni en G. Lecce (2013) The electoral consequences of large fiscal adjustments. In: A. Alesina en F. Giavazzi (red.), *Fiscal policy after the Great Recession*. Chicago: University of Chicago Press.
- Alesina, A., C. Favero en F. Giavazzi (2019) Austerity: when it works and when it doesn't. Princeton: Princeton University Press.
- Alesina, A., G. Tabellini en F. Trebbi (2017) Is Europe an optimal political area? *Brookings Papers on Economic Activity*, maart. Te vinden op www.brookings.edu.
- Wiese, R., R. Jong-A-Pin en J. de Haan (2019) Can successful fiscal adjustments only be achieved by spending cuts? *European Journal of Political Economy*, 45, 145–166.

JAKOB DE HAAN

Hoogleraar politieke economie aan de Rijksuniversiteit Groningen
en Hoofd Onderzoek bij de Nederlandsche Bank